

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ของผู้เคยได้รับการลงโทษครั้งแรกในคดียาเสพติด*

FACTORS AFFECTING THE NON-RECIDIVISM OF A PERSON WHO HAS BEEN CONVICTED FOR THE FIRST TIME IN A DRUG CASE

โชต อัสวาลาสกุล

Chot Atsawalapsakun

ศาลจังหวัดอุดรดิตถ์ อุดรดิตถ์ ประเทศไทย

Uttaradit Provincial Court, Uttaradit, Thailand

Corresponding author E-mail: chotatsawalapsakun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด 2) เพื่อศึกษาประเภทของมาตรการที่มีผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด และ 3) เพื่อหาแนวทางการใช้มาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เคยต้องโทษจำคุกครั้งแรกตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 หรือประมวลกฎหมายยาเสพติด และพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 8 คน และบุคคลในครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา คู่สมรส และบุตรที่บรรลุนิติภาวะ จำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า การที่ผู้เคยได้รับโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติดสามารถกลับคืนสู่สังคมโดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ มิได้เกิดจากการลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยปัจจัยร่วมหลายด้าน ได้แก่ บทลงโทษที่ทำให้เกิดความตระหนัก การสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการฟื้นฟูพฤติกรรมในเรือนจำ ขณะเดียวกัน มาตรการที่มีประสิทธิภาพคือ การพัฒนากฎหมายเชิงฟื้นฟู การสร้างโอกาสด้านอาชีพ การส่งเสริมศีลธรรมและแรงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน งานวิจัยจึงชี้ให้เห็นว่าการป้องกันการไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำจำเป็นต้องบูรณาการทั้งกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ เพื่อสร้างเส้นทางคืนสู่สังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: คดียาเสพติด, ผู้เคยได้รับการลงโทษ, กระทำผิดซ้ำ, การฟื้นฟู

Abstract

This research aims: 1) To study factors affecting the delinquency of first-time drug offenders; 2) To study the types of measures influencing the delinquency of first-time drug offenders; and 3) To identify measures to prevent recidivism among first-time drug offenders. This qualitative research utilized documentary research and in-depth interviews with eight first-time drug offenders under the Narcotics Act B.E. 2522 (1979) and released from prison at least three years ago; and

* Received September 4, 2025; Revised September 27, 2025; Accepted September 30, 2025

12 family members, including their parents, spouses, and adult children. The results revealed that the reintegration of first-time drug offenders does not solely depend on punishment alone. It also relies on multiple factors, including awareness-raising punishments, family and social support, economic stability, and prison behavioral rehabilitation. Effective measures include the development of restorative laws, the creation of career opportunities, the promotion of morality and psychological support, and the creation of collaborative networks across all sectors. Research therefore suggests that preventing recidivism requires integrating legal, economic, social, and psychological approaches to create a stable and sustainable path to social reintegration.

Keywords: Drug Case, Person Who Has Been Convicted, Recidivism, Restoration

บทนำ

ยาเสพติดเป็นอันตรายต่อสุขภาพ การมีประชากรติดยาเสพติดก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของอาชญากรรมต่าง ๆ เมื่อผู้ใดหันมาเริ่มต้นใช้ยาเสพติดจะส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของผู้นั้น เช่น ผลเสียต่อการทำงาน มีปัญหาด้านการเงินส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว หากผู้นั้นใช้ยาเสพติดต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานขึ้นจะได้รับผลกระทบจากยาเสพติดมากขึ้นส่งผลเสียต่อสุขภาพในระยะยาว และเนื่องจากยาเสพติดมีราคาสูงต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ผู้ติดยาเสพติดส่วนมากเมื่อไม่มีเงินก็มักจะก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้เงินมาใช้ในการซื้อยาเสพติด โดยอาจเริ่มจากอาชญากรรมเล็กน้อย เช่น ลักทรัพย์หรือวิ่งราวทรัพย์ หากสังคมใดมีคนติดยาเสพติดเป็นจำนวนมากจะส่งผลเสียอย่างมากแก่สังคมนั้น ประเทศไทยพยายามแก้ไขปัญหายาเสพติดมาอย่างยาวนาน ในปี 2546 รัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีแนวคิดที่ว่า “ผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดมีเจตจำนงที่ต้องการกระทำความผิด โดยคำนึงถึงผลได้ผลเสียจากการกระทำดังกล่าวแล้วจึงลงมือกระทำความผิด” และรัฐบาลประกาศสงครามกับยาเสพติดมีจุดประสงค์ที่จะปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดด้วยมาตรการที่รุนแรงเพื่อลดอุปทานของยาเสพติด โดยมีผู้ค้ายาเสพติดเข้ามอบตัวจำนวน 42,372 ราย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2546) แต่หลังจากปี 2547 ก็ยังมีการจับกุมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จึงเห็นได้ว่าการใช้มาตรการรุนแรงนั้นไม่สามารถช่วยลดอัตราการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างถาวร

จากมาตรการปราบปรามโดยใช้วิธีรุนแรงเพียงอย่างเดียวแต่ไม่ได้ผลตามที่ต้องการ จึงมีการเพิ่มมาตรการที่มุ่งเน้นการบำบัดผู้ติดยาหรือเสพยาเสพติดเพื่อลดจำนวนผู้ต้องการใช้ยาเสพติดอันเป็นปัจจัยหนึ่งของปัญหายาเสพติด โดยมีการออกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เพื่อกระตุ้นให้ผู้เสพยาหรือติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัด แต่ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัตินี้มีจุดประสงค์เพื่อชะลอการฟ้องร้องดำเนินคดีทางศาล แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการบำบัดอย่างผู้ป่วยส่งผลให้กระบวนการบำบัดไม่สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประกอบกับคำกล่าวที่ว่า “ไม่เกรงกลัวต่ออาญาแผ่นดิน” เป็นประโยคที่ถูกกล่าวซ้ำถึงผู้กระทำความผิดที่ก่ออาชญากรรมในลักษณะอุกฉกรรจ์ที่กำหนดไว้เป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเปรียบเสมือนหนึ่งในกติกาสังคมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อควบคุมสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย อีกทั้งเป็นการสร้างเกราะป้องกันให้ผู้คนในสังคมมีความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดเนื่องจากบทลงโทษที่รุนแรง รวมไปถึงเป็นการสร้างความเกรงกลัวให้กับผู้ที่เคยพลาดพลั้งกระทำความผิดให้ไม่กล้าลงมือกระทำความผิดซ้ำอีก ด้วยมาตรการข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้นำความรู้สึกลัวของมนุษย์เข้ามามีส่วนร่วมในการอธิบายสาเหตุการเกิดอาชญากรรมเช่นเดียวกับทฤษฎีการยับยั้ง (Deterrence Theory) ของซีชาร์ เบ็คคาเรีย ที่ได้สอดแทรกความน่ากลัวของการละเมิดกฎหมายอาญาเพื่อทำให้ผู้ที่เคยได้รับการลงโทษเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าก่ออาชญากรรมอีกในอนาคต และเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้อื่นที่ไม่เคย

กระทำความผิดได้เกิดความเกรงกลัวต่อการละเมิดกฎหมายด้วย (Beccaria, C., 1988) ความกลัวเป็นความรู้สึกพื้นฐานประการหนึ่งของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ก่อตัวขึ้นเมื่อมีเหตุคุกคามกับสิ่งมีชีวิตทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ ความกลัวนั้นไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรมจากรุ่นสู่รุ่น แต่จะก่อตัวขึ้นผ่านกระบวนการคิดที่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างการรับรู้ ความทรงจำ ความคาดหวัง และการกระทำเชิงความคิดส่วนบุคคล (LeDoux, J. E., 2015) ประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละคนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดความกลัวที่แตกต่างกันออกไป เมื่อมนุษย์ถูกทำให้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีความกดดันจึงเกิดความคับข้องใจ มีความรู้สึกทางลบต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น ความโกรธและทำให้มีแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวหรือลงมือประกอบอาชญากรรมดังสมมติฐานของแนวคิดความก้าวร้าวที่เกิดจากความคับข้องใจ (Frustration aggression hypothesis) ที่ชี้ว่าเมื่อมีอุปสรรคมายั่วยุให้บุคคลไม่สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการบรรลุได้ บุคคลนั้นจะเกิดความคับข้องใจและรู้สึกโกรธจนนำไปสู่การระเบิดทางอารมณ์ออกมาผลกระทบบางอย่างจากความคับข้องใจนี้สามารถนำมาใช้อธิบายอาชญากรรมที่มีความรุนแรงได้ด้วยการศึกษาจากปัจจัยทางสังคมระดับมหภาค สถานการณ์ทางสังคมที่อยู่ระหว่างกลาง และปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล ความรู้สึกส่วนบุคคล และการลงมือก่ออาชญากรรม (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2549) เช่นเดียวกับความกลัวที่เป็นความรู้สึกทางลบที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ตกอยู่ในสภาวะกดดัน เครียด คับข้องใจ จึงอาจอธิบายได้ว่าเมื่อมนุษย์แต่ละคนเกิดความกลัวจะมีวิธีการจัดการความกลัวที่แตกต่างกันออกไป เช่น การหลบเลี่ยง การหลบหนี ในขณะที่บางคนใช้การเผชิญหน้ากับความกลัวด้วยการกระทำที่ถูกต้อง บางคนจัดการกับความกลัวด้วยวิธีที่ขัดต่อศีลธรรมหรือกระทำการที่ละเมิดต่อกฎหมายนำไปสู่เส้นทางการประกอบอาชญากรรมในที่สุด ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดการแข่งขันในสังคมเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ภาวะอารมณ์ทางลบเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกกลัว เช่น กลัวความล้มเหลวในด้านหน้าที่การงาน การเรียน ความกลัวที่จะสูญเสียความสัมพันธ์หรือเกียรติยศหรือแม้แต่กลัวการอดอยาก มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการรับรู้ถึงกฎระเบียบสังคมว่าหากกระทำความผิดอาจถูกผู้บังคับใช้กฎหมายจับกุมดำเนินคดีและถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด จึงกล่าวได้ว่า บุคคลที่กระทำการอันละเมิดต่อกฎหมายนั้นมีความพร้อมที่จะเสี่ยงต่อการประกอบอาชญากรรมอย่างชัดเจนเมื่อสิ่งเหนี่ยวรั้งที่ทำให้บุคคลไม่กล้ากระทำความผิดคือ ความกลัวต่อกฎหมายเท่ากับว่าผู้ที่กล้ากระทำความผิดจะต้องมีเหตุผลหรือสิ่งผลักดันอื่น ๆ ที่มีความเข้มข้นมากพอจนกลายเป็นความกลัวที่เหนือกว่าความกลัวลงโทษตามกฎหมาย เช่น ลักทรัพย์เพราะกลัวไม่มีเงินเลี้ยงปากท้อง ค้ายาเสพติดเพราะเกรงกลัวผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ความกลัวในลักษณะดังกล่าวอาจส่งผลต่อการกระทำผิดของบุคคลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ปรากฏตามตาราง ดังนี้ (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2567)

ข้อมูลเชิงสถิติการปล่อยตัวผู้ต้องขังและอัตราการกระทำผิดซ้ำในประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่น่าสนใจในช่วงปีงบประมาณต่าง ๆ โดยในปีงบประมาณ 2567 มีผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว จำนวน 39,159 คน ซึ่งยังไม่มีข้อมูลการกลับมากระทำผิดซ้ำ ขณะที่ปี 2566 มีจำนวนผู้พ้นโทษสูงถึง 138,223 คน และปี 2565 มีจำนวน 160,121 คน โดยพบว่า มีผู้กระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 24,864 คน คิดเป็นร้อยละ 17.09 สำหรับปี 2564 มีผู้พ้นโทษจำนวน 195,935 คน โดยกลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 22,089 คน คิดเป็นร้อยละ 11.95 และภายใน 2 ปี จำนวน 43,104 คน คิดเป็นร้อยละ 23.31 ส่วนปี 2563 มีผู้พ้นโทษ 156,746 คน โดยมีกลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 18,948 คน (ร้อยละ 13.04) ภายใน 2 ปี จำนวน 33,677 คน (ร้อยละ 23.18) และภายใน 3 ปี จำนวน 46,427 คน (ร้อยละ 31.96) ในปี 2562 มีผู้พ้นโทษ 160,498 คน พบการกระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 21,197 คน (ร้อยละ 14.59) ภายใน 2 ปี จำนวน 35,868 คน (ร้อยละ 24.68) และภายใน 3 ปี จำนวน 46,351 คน (ร้อยละ 31.89) เช่นเดียวกับปี 2561 ที่มีผู้พ้นโทษ 110,339 คน กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 15,257 คน (ร้อยละ 15.59) ภายใน 2 ปี จำนวน 26,301 คน (ร้อยละ 26.87)

และภายใน 3 ปี จำนวน 33,918 คน (ร้อยละ 34.65) ปี 2560 มีผู้พ้นโทษ 135,848 คน พบว่า กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 17,445 คน (ร้อยละ 14.85) ภายใน 2 ปี จำนวน 31,114 คน (ร้อยละ 26.48) และภายใน 3 ปี จำนวน 40,678 คน (ร้อยละ 34.62) ส่วนปี 2559 มีผู้พ้นโทษ 147,030 คน โดยพบการกระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 17,688 คน (ร้อยละ 14.34) ภายใน 2 ปี จำนวน 31,991 คน (ร้อยละ 25.94) และภายใน 3 ปี จำนวน 43,323 คน (ร้อยละ 35.13) สำหรับปี 2558 มีผู้พ้นโทษจำนวน 142,156 คน กลับมากระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 14,561 คน (ร้อยละ 14.32) ภายใน 2 ปี จำนวน 25,782 คน (ร้อยละ 25.35) และภายใน 3 ปี จำนวน 35,039 คน (ร้อยละ 34.45) ขณะที่ปี 2557 มีจำนวนผู้พ้นโทษ 109,840 คน โดยกลับมาก่อทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 10,605 คน (ร้อยละ 14.21) ภายใน 2 ปี จำนวน 17,942 คน (ร้อยละ 24.03) และภายใน 3 ปี จำนวน 24,111 คน (ร้อยละ 32.30) สุดท้ายในปี 2556 มีจำนวนผู้พ้นโทษ 79,061 คน โดยกลับมาก่อทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี จำนวน 6,322 คน (ร้อยละ 16.03) ภายใน 2 ปี จำนวน 10,468 คน (ร้อยละ 26.54) และภายใน 3 ปี จำนวน 13,597 คน (ร้อยละ 34.47) จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้จำนวนผู้พ้นโทษในแต่ละปี มีความแตกต่างกัน แต่แนวโน้มการกระทำผิดซ้ำภายในระยะเวลา 1 - 3 ปี ยังคงอยู่ในระดับร้อยละ 11 - 17 ในปีแรก และเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 23 - 27 ในปีที่สอง และสูงกว่า 30% ในปีที่สาม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการลดการกระทำผิดซ้ำและการเตรียมความพร้อมให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน จากสถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในประเทศไทย พบว่า ในช่วงปี 2556 - 2565 ผู้ต้องขังที่กลับไปกระทำผิดซ้ำภายใน 1 ปี หลังได้รับการปล่อยตัว มีค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 14.60 และเมื่อขยายระยะเวลาเป็น 2 ปี (เฉพาะช่วงปี 2556 - 2564) ค่าดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 25.15 ส่วนผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำภายใน 3 ปี (ช่วงปี 2556 - 2563) มีค่าเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 39.96 จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แนวโน้มการกลับไปกระทำผิดซ้ำมีการเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาหลังการปล่อยตัว ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการผู้พ้นโทษ และสอดคล้องกับปัญหาการวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยและมาตรการที่จะช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ ข้อมูลเชิงสถิติเหล่านี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นของการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ และการออกแบบมาตรการฟื้นฟูผู้พ้นโทษอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านบทลงโทษตามกฎหมาย การสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และบทเรียนจากประสบการณ์ในเรือนจำ เพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคงและลดความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาการกลับไปกระทำผิดซ้ำของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกคดียาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและความปลอดภัยของประชาชน อีกทั้งผู้พ้นโทษมักเผชิญกับอุปสรรคในการปรับตัวเข้าสู่สังคม ทั้งด้านการยอมรับจากครอบครัวและชุมชน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และทักษะในการดำรงชีวิตอย่างสุจริต ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษากระบวนการและปัจจัยที่เอื้อต่อการคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ พร้อมพิจารณามาตรการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เคยต้องโทษสามารถปรับตัวได้อย่างมั่นคง มีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดี และลดความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมซ้ำในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด
2. เพื่อศึกษาประเภทของมาตรการที่มีผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด
3. เพื่อหาแนวทางการใช้มาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ทำให้ผู้วิจัยสามารถถาม-ตอบรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัยได้ทุกแง่มุม ทำให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและครอบคลุมในทุกประเด็นที่ทำการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่ทำการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview form) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติสุ่มตัวอย่างเรียกว่า การเลือกแบบเจาะจง กล่าวคือ เลือกจากผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 หรือประมวลกฎหมายยาเสพติดครั้งแรก อายุไม่เกิน 60 ปี จากศาลในเขตอำนาจของอธิบดีผู้พิพากษภาค 6 โดยพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี และไม่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซ้ำอีก จำนวน 8 คน และบุคคลในครอบครัวของบุคคลดังกล่าว ได้แก่ บิดา มารดา สามีหรือภรรยา และบุตรที่บรรลุนิติภาวะ (ถ้ามี) จำนวน 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Data Instrument)

แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview form) เพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 หรือประมวลกฎหมายยาเสพติด โดยมีข้อคำถาม ดังนี้ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้เคยต้องโทษตอนนี้เป็นอย่างไร, ภายหลังพ้นโทษ ผู้เคยต้องโทษประกอบอาชีพใดบ้าง, ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวของผู้เคยต้องโทษเป็นอย่างไร, คนในชุมชนที่ผู้เคยต้องโทษอยู่อาศัยมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เคยต้องโทษอย่างไรบ้าง, คนรอบข้างของผู้เคยต้องโทษมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เคยต้องโทษอย่างไรบ้าง, ผู้เคยต้องโทษมีส่วนร่วมกับชุมชนในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไรบ้าง, ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับผู้เคยต้องโทษ, ท่านคิดว่าคนในครอบครัว คนรอบข้าง และคนในชุมชนมีความรู้สึกอย่างไรต่อผู้เคยต้องโทษ, ท่านคิดว่าผู้เคยต้องโทษมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนของท่านจัดขึ้นอย่างไรบ้าง, ผู้เคยต้องโทษกระทำความผิดฐานใดในคดียาเสพติด, ท่านคิดว่าผู้เคยต้องโทษถูกคุมขังด้วยคดียาเสพติดเนื่องจากสาเหตุใด, ท่านคิดว่าภายหลังจากพ้นโทษผู้เคยต้องโทษได้มีการติดต่อคบหากับเพื่อนผู้ต้องโทษ/พ้นจากโทษ หรือไม่ อย่างไร, ท่านคิดว่าภายหลังจากพ้นโทษ ผู้เคยต้องโทษมีโอกาส เวลาได้ติดต่อ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรื่องต่าง ๆ กับเพื่อน ผู้ต้องโทษ/พ้นจากโทษ หรือไม่ อย่างไร, ท่านคิดว่าผลที่เกิดจากการฝึกอบรมต่าง ๆ ในเรือนจำของผู้เคยต้องโทษ สามารถใช้งานได้ เป็นที่ภาคภูมิใจ และทำให้มีความมั่นใจว่าสามารถนำความรู้ไปสร้างงานและพัฒนาอาชีพได้หลังจากพ้นโทษ, ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมฟื้นฟูของเรือนจำ สามารถช่วยให้ผู้เคยต้องโทษมีสุขภาพร่างกายและจิตใจดีสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมและพฤติกรรมเลวเกี่ยวกับยาเสพติดได้, ท่านคิดว่า ผู้เคยต้องโทษมีความตั้งใจจะใช้ทักษะวิชาชีพที่ได้ฝึกจากเรือนจำไปประกอบอาชีพแล้วจะไม่กลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกกรณี, ท่านคิดว่าการฝึกทักษะวิชาชีพในเรือนจำ สามารถช่วยฟื้นฟูผู้เคยต้องโทษให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก, ท่านคิดว่าผู้เคยต้องโทษได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา/มารดา อย่างไร, ท่านคิดว่าบิดา/มารดาหรือคนในครอบครัวของผู้เคยต้องโทษ มีความประพฤติอย่างไรบ้าง, ท่านและบุคคลในครอบครัวของผู้เคยต้องโทษ มีการดูแลเอาใจใส่ และให้การอบรมสั่งสอนผู้เคยต้องโทษหรือไม่ อย่างไร, หากผู้เคยต้องโทษประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต ท่านได้ให้กำลังใจ คำแนะนำ และหาทางแก้ไขปัญหานั้นกับผู้เคยต้องโทษหรือไม่ อย่างไร, ท่านได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้เคยต้องโทษ เช่น รับประทานอาหาร การไปเที่ยว การเล่นกีฬา ด้วยกันหรือไม่ อย่างไร, ในขณะที่ผู้เคยต้องโทษถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ท่านมีนัยมาเยี่ยมผู้เคยต้องโทษหรือไม่ อย่างไร, ครอบครัวของท่าน มีฐานะทางการเงินสำหรับการดำรงชีวิตเป็นอย่างไร, ครอบครัวของท่านได้อยู่กันอย่างพร้อมหน้า

พร้อมตาทุกคนในครอบครัวหรือไม่ อย่างไรก็ตาม, ท่านคิดว่าการลงโทษตามกฎหมายแบบใดที่ทำให้ผู้เคยต้องโทษได้รับแล้วเกิดความเข็ดหลาบและไม่กระทำความผิดอีก, ท่านมีความคิดเห็นต่อบทลงโทษทางอาญาอย่างไร และความคิดเห็นนั้นส่งผลต่อการไม่กระทำความผิดซ้ำของผู้เคยต้องโทษหรือไม่ อย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collecting)

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ 1) จากเอกสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง 2) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview form) จากกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวคำถามที่กำหนดขึ้น ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมได้นั้นผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยนำเสนอเชิงพรรณนา

5. จริยธรรมในการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษครั้งแรก ในคดียาเสพติด ผู้วิจัยได้รับอนุมัติให้สามารถทำวิจัย โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สมาคมนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ใบรับรองเลขที่ ALPS-IRB-2024-10-0002 วันที่รับรอง 1 พฤศจิกายน 2567 หมดอายุวันที่ 31 ตุลาคม 2568

ผลการวิจัย

ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกในคดียาเสพติดครั้งแรกสามารถกลับคืนสู่สังคมและดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงโดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการไม่กระทำความผิดซ้ำประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) บทลงโทษตามกฎหมาย โทษจำคุกทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความตระหนักรู้และเข็ดหลาบ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งแปดรายให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า หากไม่ได้รับโทษจำคุก พวกเขาไม่มีที่พำนักที่จะหยุดการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 2) ความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม การได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากครอบครัวและชุมชนเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการปรับตัว และลดโอกาสในการหวนกลับไปกระทำความผิด 3) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การมีงานทำและรายได้ที่มั่นคงช่วยให้สามารถพึ่งพาตนเอง ลดแรงกดดันทางสังคมและเศรษฐกิจ 4) บทเรียนจากประสบการณ์ในเรือนจำ การได้รับการฝึกอาชีพ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมถึงแรงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เช่น ศาสนา ช่วยเสริมสร้างความพร้อมสำหรับการกลับเข้าสู่สังคมอย่างมั่นคง

2. ประเภทของมาตรการที่มีผลต่อการไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า มาตรการที่มีผลต่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ได้แก่ 1) มาตรการทางกฎหมาย การลงโทษด้วยโทษจำคุกมีผลในเชิง “ระบบ” ช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดตระหนักถึงผลร้ายของการกระทำ 2) มาตรการทางครอบครัวและสังคม การสนับสนุนจากครอบครัวและการได้รับการยอมรับจากสังคม ช่วยสร้างแรงจูงใจในการใช้ชีวิตอย่างสุจริต 3) มาตรการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ การสนับสนุนทุน การฝึกอบรมอาชีพ และการสร้างโอกาสในการทำงานหลังพ้นโทษเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้พ้นโทษไม่กลับไปพึ่งพาส่งเสริมยาเสพติดหรือกระทำความผิดซ้ำ 4) มาตรการด้านการฟื้นฟูพฤติกรรมในเรือนจำ การให้การศึกษา ฝึกทักษะอาชีพ การแนะแนวชีวิต และการสร้างเครือข่ายผู้พ้นโทษที่สนับสนุนกันและกัน

3. แนวทางการใช้มาตรการในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกครั้งแรกในคดียาเสพติด ผลการวิจัยเสนอแนวทางดังนี้ 1) พัฒนาระบบกฎหมายให้เน้นการฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษรุนแรงเพียง

อย่างเดียว โดยกำหนดมาตรการช่วยเหลือผู้พันโทให้มีโอกาสปรับตัวเข้าสู่สังคม 2) เสริมสร้างบทบาทครอบครัว และชุมชน ให้เป็นกำลังใจและพื้นที่ปลอดภัยในการกลับคืนสู่สังคม 3) จัดให้มีโครงการส่งเสริมอาชีพอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรือนจำและหลังพ้นโทษ เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน 4) พัฒนากิจกรรมฟื้นฟูจิตใจและศีลธรรม เช่น การแนะแนวด้านศาสนา หรือกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน (peer support) เพื่อสร้างแรงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ 5) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนผู้พ้นโทษในทุกมิติ

จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อ โดยสะท้อนว่าการคืนสู่สังคมของผู้เคยต้องโทษจำคุกในคดียาเสพติด ไม่ใช่ผลจากการลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยปัจจัยและมาตรการหลายด้าน ที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บทลงโทษตามกฎหมาย โดยเฉพาะโทษจำคุก มีบทบาทสำคัญ ในเชิงระบบ เนื่องจากช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำผิดเกิดความตระหนักรู้และเข็ดหลาบ ทั้งนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีคิดก่อนกระทำ (Rational Choice Theory) Becker, G. S. อธิบายว่าบุคคลตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำผิดโดยพิจารณา ต้นทุนและผลประโยชน์ของการกระทำ หากพบว่า ความเสี่ยงหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นมีมากกว่าผลประโยชน์ บุคคลจะเลือกหลีกเลี่ยงการกระทำผิด และผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำผิดต่อ ครอบครัวและชีวิตของตนเองหลังพ้นโทษ ซึ่งสะท้อนถึงการประเมินความเสี่ยงตามแนวคิดของทฤษฎีคิดก่อนกระทำ (Becker, G. S., 1968) นอกจากนี้ โอกาสทางเศรษฐกิจที่ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกได้รับมีบทบาทสำคัญ ในการลดโอกาสหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ หากการมีรายได้ที่มั่นคงถูกมองว่าให้ผลตอบแทนดีกว่าการกลับไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกก็จะเลือกไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ อีกทั้งการสนับสนุนจากครอบครัว และสังคมช่วยให้บุคคลเหล่านี้มีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทฤษฎีคิดก่อนกระทำระบุว่าเป็นองค์ประกอบ สำคัญในการตัดสินใจของบุคคล ขณะที่ทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) Bentham, J. ชี้ให้เห็นว่า ความรุนแรงของโทษและความแน่นอนของการลงโทษสามารถทำให้บุคคลหลีกเลี่ยงการกระทำผิดได้ โดยผลการวิจัย พบว่า ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกเกิดความเข็ดหลาบและไม่ต้องการหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งสนับสนุนหลักคิด ของทฤษฎีนี้ (Bentham, J., 1988) นอกจากนี้ งานวิจัยยังระบุว่า การถูกจำคุกทำให้เกิด “ความตระหนักรู้” ถึงผลกระทบของอาชญากรรม ทำให้ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกไม่ต้องการเสี่ยงต่อการถูกลงโทษอีก การที่ดี ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกได้รับโอกาสในการฝึกอาชีพและสามารถนำไปใช้หลังพ้นโทษช่วยให้พวกเขามีทางเลือก ที่มั่นคงแทนการหวนกลับไปกระทำผิด ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมหลักคิดของทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า โอกาสทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม ประสบการณ์ในเรือนจำ และ บทลงโทษตามกฎหมายล้วน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการคืนสู่สังคมของผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุก โมเดล การมีชีวิตที่ดี (Good lives model: GLM) (Ward, T. & Brown, M., 2004) จึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการ ช่วยให้ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกสามารถดำเนินชีวิตใหม่ได้อย่างมั่นคง โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของ บุคคลแทนการลงโทษเพียงอย่างเดียว

ทฤษฎีคิดก่อนกระทำตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า มนุษย์มีเหตุผลและสามารถประเมินต้นทุนและผลตอบแทน ได้อย่างเป็นระบบ แต่ในความเป็นจริงผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกบางรายไม่ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกใน ลักษณะดังกล่าว โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดซึ่งอาจถูกผลักดันจากภาวะเสพติดหรือแรงกดดันทางสังคม อีกทั้งผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกบางรายไม่มีทางเลือกที่แท้จริง การกระทำผิดจึงอาจไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล แต่เป็นผลจากความขาดแคลนทางเศรษฐกิจหรือแรงกดดันจากสังคม ทฤษฎีนี้ไม่ได้อธิบายไว้ อย่างชัดเจนในบริบทของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ซึ่งหลังจากพ้นโทษแล้วพวกเขาไม่ได้หวนกลับไปใช้ยาเสพติด

อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับครอบครัวและสังคม รวมถึงมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงไม่สามารถพิสูจน์สมมติฐานของทฤษฎีคิดก่อนกระทำในส่วนนี้ได้

ขณะเดียวกันทฤษฎีข่มขู่ยับยั้งก็อาจมีจุดอ่อน การเพิ่มความรุนแรงของโทษไม่ได้หมายความว่าสามารถลดอาชญากรรมได้เสมอไป ทั้งนี้ งานวิจัยที่สนับสนุนผลการศึกษาดังกล่าว ได้แก่ งานวิจัยของพระมหานันทวิทย์ ธีรภทโท และคณะ ซึ่งพบว่า การที่อดีตผู้ต้องขังได้รับการสนับสนุนด้านอาชีพและครอบครัวช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีคิดก่อนกระทำ (พระมหานันทวิทย์ ธีรภทโท และคณะ, 2561) นอกจากนี้ งานวิจัยของสถิต แก้วปัญญา และคณะ ระบุว่าโทษจำคุกสามารถลดการกระทำผิดซ้ำได้หากผู้ต้องขังได้รับการฟื้นฟูที่เหมาะสม ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง (สถิต แก้วปัญญา และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่ไม่สอดคล้องกัน เช่น งานของวิศิษฐ์ เจนนานนท์ และคณะ ซึ่งระบุว่าปัจจัยทางสังคม เช่น การถูกตีตราจากชุมชน มีผลทำให้ผู้ต้องขังบางรายต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดที่ว่า การลงโทษจะช่วยยับยั้งอาชญากรรม (วิศิษฐ์ เจนนานนท์ และคณะ, 2562) อีกทั้งงานวิจัยของนุชนาถ ศรีเผด็จ และคณะ พบว่า โอกาสในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษมีผลต่อการลดการกระทำผิดมากกว่าความรุนแรงของโทษที่ได้รับ (นุชนาถ ศรีเผด็จ และคณะ, 2549)

แม้ว่าทฤษฎีคิดก่อนกระทำและทฤษฎีข่มขู่ยับยั้งจะสามารถอธิบายพฤติกรรมของอดีตผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกได้บางส่วน แต่ยังมีประเด็นที่ต้องศึกษาเพิ่มเติม เช่น ความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุก ทฤษฎีเหล่านี้ยังไม่ได้อธิบายว่า ทำไมบางคนเช็ดหลาบและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ ขณะที่บางคนไม่สามารถปรับตัวได้ นอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาบทบาทของมาตรการสนับสนุนหลังพ้นโทษ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาว่าการให้การสนับสนุนด้านอาชีพและสังคม มีผลต่อการลดอาชญากรรมมากกว่าการใช้มาตรการลงโทษหรือไม่

โดยสรุป ทฤษฎีคิดก่อนกระทำ โมเดลการมีชีวิตที่ดี และทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง สามารถอธิบายการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำได้บางส่วน แต่ยังมีข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา การลงโทษเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ แต่จำเป็นต้องมีมาตรการสนับสนุนทางสังคม เพื่อให้ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกสามารถคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เคยได้รับการลงโทษจำคุกสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างมั่นคงและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ได้แก่ ด้านบทลงโทษตามกฎหมาย พบว่า โทษจำคุกช่วยให้ผู้ต้องขังเกิดความเช็ดหลาบ ตระหนักถึงผลกระทบต่อนาคตและครอบครัว และเป็นโอกาสเรียนรู้ทักษะอาชีพเพื่อนำไปใช้ดำเนินชีวิตอย่างสุจริตหลังพ้นโทษ ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคม พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวและการยอมรับจากชุมชนช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ ลดความโดดเดี่ยว และลดโอกาสหวนกลับไปกระทำผิด ด้านสถานะทางเศรษฐกิจ หลังพ้นโทษ ผู้ต้องขังสามารถสร้างอาชีพและมีรายได้มั่นคง การใช้ทักษะที่ได้รับจากเรือนจำและการเข้าถึงมาตรการสนับสนุนช่วยลดแรงกดดันและส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการหวนกลับไปกระทำผิด ด้านบทเรียนจากประสบการณ์ในเรือนจำ การเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอาชีพ การออกกำลังกาย และการพัฒนาวินัยช่วยส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก ขณะเดียวกัน การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่สนับสนุนหลังพ้นโทษสามารถเป็นแหล่งให้กำลังใจและช่วยปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยนี้สะท้อนมุมมองใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการฟื้นฟูผู้ต้องขังครั้งแรกในคดียาเสพติด ผ่านการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว และเครือข่ายทางสังคม ซึ่งช่วยลดอัตราการหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาถึงผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีพื้นฐานครอบครัวดีว่า จำเป็นต้องได้รับโทษจำคุกหรือไม่ หากจำเป็นควรมีสัดส่วนเพียงใด หรือมีมาตรการใดนอกจากโทษ

จำคุกที่สามารถป้องกันไม่ให้พวกเขาหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก 2) ควรมีการศึกษาถึงอัตราโทษจำคุกที่เหมาะสมสำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในแต่ละฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความยุติธรรมและประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา 3) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลซึ่งเติบโตมาในครอบครัวที่มีพื้นฐานความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดี หันมากระทำความผิดทางกฎหมาย เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุและสามารถกำหนดแนวทางป้องกันที่เหมาะสมได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานศาลยุติธรรมที่สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา รพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค 6 สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดอุดรธานี สำนักงานอำนวยการประจำศาลจังหวัดอุดรธานี และสถานีตำรวจภูธรบ้านโคก ที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2567). อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวตามช่วงปีงบประมาณ Recidivism Statistics Database. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/B8Rlo>
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2549). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุชนาถ ศรีเผด็จ และคณะ. (2549). การเฝ้าระวังผู้ต้องขังคดียาเสพติดมิให้กระทำผิดซ้ำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- พระมหานันทวิทย์ อธิภาโท และคณะ. (2561). การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(4), 1347-1361.
- วิศิษฐ์ เจนนานนท์ และคณะ. (2562). กระบวนการเกิดอาชญากรรมในแง่มุมมองของพุทธธรรม. วารสารการเมืองการปกครอง, 9(1), 1-15.
- สถิต แก้วปัญญา และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดเรือนจำกลางอุดรธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 7(1), 79-93.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2546). สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เสรีภาพในเคหสถาน สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียงและความเป็นอยู่ส่วนตัว และสิทธิในทรัพย์สิน: กรณีการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในการประกาศสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อปี พ.ศ. 2546 ก่อให้เกิดความเสียหาย. ใน รายงานผลการพิจารณาคำร้องฯ. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- Beccaria, C. (1988). On crimes and punishments. Italy: Cambridge University Press.
- Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. Journal of Political Economy, 76(2), 169-217.
- Bentham, J. (1988). The principles of morals and legislation. Amherst: Prometheus Books.
- LeDoux, J. E. (2015). APS award address: Coming to terms with fear and anxiety. Association for Psychological Science, 111(8), 2871-2878.
- Ward, T. & Brown, M. (2004). The good lives model and conceptual issues in offender rehabilitation. Psychology, Crime & Law, 10(3), 243-257.